

Наталія ГАВАДЗИН, Андрій СЕМЦІВ

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ РЕНТНИХ ПЛАТЕЖІВ У НАФТОВИДОБУВАННІ

Нафтогазовидобувна сфера внаслідок своєї специфіки, пов'язаної з отриманням надприбутків, характеризується значним досвідом застосування рентного регулювання. Рентні відносини і пов'язані з ними економічні механізми проявляються в нафтогазовидобутку найбільш масштабнo й рельєфно. Вилучення рентних доходів набуло різноманітних форм: у вигляді бонусів, платежів роялті, оподаткування надприбутку та інше. Методологія побудови рентного регулювання у нафтогазовидобувній сфері і практика його втілення в різних країнах вимагають узагальнення і виявлення на цій основі тих складових, які виявилися ефективними.

Утворення доходів рентного характеру має свої специфічні особливості, але неодмінно умовою при цьому є державна власність на природні ресурси і наявність їх ринку. У світовій практиці регулювання взаємовідносин у форматі надкористувач-держава найбільш поширеним інструментом податкової політики та універсальним важелем є роялті. Зарубіжна практика справляння роялті за змістом платежів виокремлює три форми [1]: стандартне, коли відповідний платіж визначається за ставкою згідно з обсягом видобування корисних копалин чи валовим доходом; що нараховується на чистий дохід від виробництва товарної продукції (металу тощо) у відсотках від нього (чистий дохід визначається як валовий дохід мінус витрати на видобуток, переробку та збут); яке нараховується на чистий прибуток і встановлюється у відсотках від нього.

Розглянемо платежі, які справляються з надкористувачів у країнах-експортерах нафти. Сьогодні абсолютним лідером за доведеними запасами нафти є Близький Схід. У Саудівській Аравії природні ресурси є винятковою власністю монархів. Нафтова промисловість знаходиться під жорстким контролем держави. У 2016 році на фоні стрімкого падіння світових цін на нафту планується урізання щедрих систем субсидій, ціна безнизу зросте на 50%, планується введення ПДВ, а також йде мова про часткову приватизацію національної компанії. Нафтова галузь в Об'єднаних Арабських Еміратах контролюється урядом країни. Надходження до бюджету від експорту нафти становлять 6%. В міру падіння світових цін на нафту в Арабських Еміратах планується введення ПДВ на рівні 5%. Проте немає прибуткового податку і відрахувань у пенсійний фонд. Нафтова і газова галузі Ірану знаходяться під повним контролем держави, заборонено представлення прав на нафту в формі концесії чи прямої акціонерної участі. Основними джерелами первинного доходу до бюджету є надходження від продажу нафти, а саме близько 70%.

За підсумками січня 2016 року Міністерство фінансів Російської Федерації готує податкову реформу, яка скасує податкові пільги практично на всі нові родовища. При новій системі, після того як інвестиції в родовища окупляться, сумарна ставка податку на всі родовища складе 40 відсотків, незалежно від того, чи є у них зараз пільги чи ні. Плюс до цього доведеться платити 70 відсотків від позитивного грошового потоку [2].

У США державна політика характеризується тим, що податок на доходи корпорацій визначається шляхом мінусування від валового доходу податків, роялті, виробничих витрат і капітальних витрат. Штат Аляска в США має спеціальний фонд (Alaska Permanent Fond), куди зараховується четверта частина рентних платежів приватних нафтових компаній, який підпорядковується населенню штату. У Техасі, Оклахомі та Каліфорнії сплачують податок

на видобуток корисних копалин. Ставка роялті (орендна плата власнику надр за право розробки родовищ) у США коливається від 0,5% до 12,5%.

Природні ресурси Канади знаходяться у юрисдикції провінцій. Більшість провінцій використовує роялті на чистий прибуток, а також є приклади комбінованого нарахування роялті. Зокрема, у провінції Нью-Брансвік він дорівнює 2% чистого доходу, або 16% чистого прибутку залежно від того, що є більшим. Мета 2% роялті полягає у тому, щоб підприємство сплачувало його тоді, коли видобуток є, а прибутку немає.

Щодо податкової політики Норвегії, то в її основі є галузевий податок на прибуток у розмірі 50% і загальний податок на прибуток у розмірі 28%. Важливе місце посідає й роялті, що визначають по плаваючій шкалі для стимулювання розробки невеликих родовищ з глибоким заляганням нафти.

У Великобританії і Північній Ірландії сплачують податок на доходи від видобування нафти і газу у розмірі 10% і додатковий податок на прибуток корпорацій у розмірі 30%. Для нафтовидобувних компаній роялті становить 12,5% від вартості нафти на місці видобутку та 12,5% від вартості нафти, доставленої на сушу, при цьому прибутковість видобутку до уваги не приймається. Для деяких нафтових і газових родовищ роялті скасовані. Податок з доходу від видобутку нафти – доповнення до роялті, за ставкою 75%.

В Україні досі невирішеними залишаються питання визначення базової величини оподаткування, що є вихідною умовою для її диференціації, а також поєднання економічних нормативів з гірничо-геологічними факторами диференціації.

Література:

1. Парсон Р.Б. Досконала податкова система чи уроки планети Юпітер / Р.Б. Парсон // Департамент природних ресурсів Канади. – 2000. – С. 15–31.
2. <http://economics.unian.ua/energetics/1250468-u-rosiji-gotyut-skasuvannya-podatkovih-pilg-dlya-naftovih-kompaniy.html>

Марія ГУБЕНКО

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЦЕНТРІВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Дослідження формування нових економічних центрів зростання визначається складністю, багатовимірністю і суперечливістю процесів у світовому суспільному просторі. Щоб визначити місце, яке посідає та чи інша економіка на світовій арені, необхідно вибрати критерії, за якими буде здійснюватися оцінка економічної могутності. Так, за певними критеріями економіку країни можна вважати перспективною, спроможною за незначний період часу досягти найвищого рівня розвитку, навіть якщо вона на сьогодні відстає за абсолютним показником ВВП.

Сучасні глобалізаційні процеси свідчать про формування нових економічних сил. Зростає конкуренція між економічними гігантами та загострюється боротьба за лідерство на міжнародних ринках. Так, в 2014 році зазначалося, що США вперше поступилася передовими позиціями Китаю. Але багато економістів ставлять під сумнів безумовні переваги економіки КНР та доцільність визначення економічної могутності за ПКС.

Щодо динаміки розвитку країн за абсолютним показником ВВП, то у порівнянні з 2013 роком свої позиції втратила Російська Федерація та Бразилія. Спустилися на стрічку вниз в рейтингу світових лідерів Канада, Франція та Італія. Вражає темпами зростання Індія, приріст ВВП якої в 2015 році склав 7,3%[1].

Варто відзначити, що Індія має величезні запаси ресурсів. З початку 2015 року країна вперше за довгий час обігнала Китай за темпами росту ВВП. Такий підйом відбувається